

Komentarz o procedurach grantowych

W nawiązaniu do wypowiedzi prof. Andrzeja Jajszczyka pt. *Procedury grantowe – to my jesteśmy winni* („Pauza Akademicka” 390/2017) chciałbym zwrócić uwagę na negatywne konsekwencje powodowane przez preferowanie wybranych dyscyplin przy finansowaniu badań.

W przeszłości, przed powstaniem Narodowego Centrum Nauki (NCN), granty były przyznawane w panelach obejmujących pojedyncze dyscypliny. Zapewniało to zrównoważony rozwój wszystkich dyscyplin przez promowanie najlepszych grantów w każdej z nich.

Powstanie NCN doprowadziło do istotnych – moim zdaniem niekorzystnych – zmian. Zaczęto coraz wyraźniej finansować wybiórczo wybrane dyscypliny, z zamiarem wyłonienia kilku zespołów o międzynarodowej renomie. W tym celu połączono wiele dyscyplin we wspólne panele. Zaowocowało to koncentracją finansowania kilku wybranych dyscyplin czy wręcz subdyscyplin.

Niewątpliwie, priorytetowo finansowane dyscypliny rzeczywiście prezentują się najlepiej na forum międzynarodowym, jednak równocześnie obniżenie, czy wręcz zaprzestanie finansowania szeregu dyscyplin o słabszej pozycji międzynarodowej prowadzi do dalszej ich degradacji, co skutkuje obniżeniem jakości kształcenia w tych dyscyplinach, wraz z negatywnymi konsekwencjami dla zrównoważonego rozwoju kraju.

Finansowanie najlepszych grantów w obrębie dyscyplin, jak to miało miejsce przed powstaniem NCN, prowadziło do wspomaganie rozwoju wszystkich dyscyplin, zapewniało bardziej zrównoważony rozwój kraju.

Przy okazji obecna polityka w zakresie wybiórczego finansowania badań doprowadziła do marginalizacji szeregu dyscyplin z obszaru nauk technicznych, eliminując

praktycznie fazę badań przedaplikacyjnych, kiedy to tworzone są podstawy procesów lub urządzeń, niepowiązanych jeszcze z żadną z branż.

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) praktycznie finansuje badania wtedy, kiedy zespół naukowy ma już, opracowaną w trakcie badań przedaplikacyjnych, koncepcję rozwiązania problemu istniejącego w konkretnym podmiocie gospodarczym. Z reguły na tym etapie prowadzone są badania mające na celu przystosowanie wcześniej opracowanego rozwiązania na potrzeby konkretnego zakładu.

Jestem zatem przekonany, że należy rozszerzyć pojęcie badań podstawowych o badania przedaplikacyjne, realizowane przez jednostki prowadzące badania stosowane, przede wszystkim w obrębie nauk technicznych. Należy także powrócić do przeprowadzania ocen grantów w obrębie poszczególnych dyscyplin, co zapewniłoby finansowanie najlepszych wniosków z każdej dyscypliny. Taki sposób zapewniłby rozwój wszystkich dyscyplin, co jest niezbędne dla zrównoważonego rozwoju kraju.

Można co najwyżej w specjalny sposób wyróżnić preferowane dyscypliny poprzez wyodrębnienie pewnej puli środków na selektywne finansowanie projektów w tych dyscyplinach, które mają szanse na osiągnięcie wybitnych rezultatów na forum międzynarodowym. Ale to powinno być wyjątkiem a nie zasadą.

Obecny system, mimo selektywnego finansowania, nakierowanego przede wszystkim na osiągnięcie wyników o dużym znaczeniu międzynarodowym, doprowadził z całą pewnością do marginalizacji dyscyplin ważnych dla rozwoju kraju; równocześnie nie słychać, aby zaczęto rozważać przyznanie Nagrody Nobla w preferowanych dyscyplinach.

LUCJAN PAWŁOWSKI

członek PAN
członek Europejskiej Akademii Nauki i Sztuki.

W odpowiedzi na tekst prof. Zbigniewa Błockiego, Dyrektora Narodowego Centrum Nauki (PAUza 390), komentujący wcześniejsze wypowiedzi prof. Jerzego Bańcerowskiego (PAUZA 382) oraz 28 osób (PAUZA 388) w sprawie procedur grantowych NCN-u, otrzymaliśmy [komentarz](#) w tej sprawie od Prof. Andrzeja Bogusławskiego. Można się z nim zapoznać, wchodząc na podany link.

Redakcja.

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Piotr Sztompka, Marta Wyka, Jerzy Wyrozumski, Jakub Zakrzewski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Borowski, Andrzej Kobos, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak, Krzysztof Skórczewski – grafika; Ryszard Otręba – „Galeria PAUzy”; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski, Monika Mentel – fotokład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31–016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi.